

Litteratur-Oversigt

Efter Sædvane bringes her en kort Oversigt over, hvad der i 1946 er kommet mig for Øje af historisk-topografisk Litteratur omhandlende vort Amt.

Niels A. Christiansen: 100 Aar i Skole, Træk af Privatundervisningens Historie i en dansk Provinsby i 1800'erne. Holbæk 1946. 176 Sider. — I Anledning af Holbæk private Realskoles Hundredeaarsjubilæum 1946 har Skolens Elevforening udgivet dette Festskrift, trykt i 850 Eksp. hos S. M. Olsen, Holbæk, en stor og smukt udstyret Bog. Adjunkt Christiansen, Roskilde Museums Leder, selv gammel Elev af Skolen, har i fem Kapitler fortalt ikke blot Skolens, men ogsaa en stor Part af det offentlige Skolevæsen og de mange private »Institutter«s Historie; mest værdifuld er de Afsnit, der beretter om Skolens Start og Perioden 1848—81, da den var Byens fineste Institut, ledet af Frøknerne Worsøe. Der findes meget lidt trykt om disse smaa Privatskoler i 1800'erne, saa Christiansen har gjort et fortjenstfuldt Arbejde ved denne omhyggelige og grundige Undersøgelse, og Bogen er tillige et værdifuldt Bidrag til Holbæks endnu uskrevne Skolehistorie.

»Fra Nationalmuseets Arbejdsmark« 1946 indeholdt af særlig Interesse for os en Artikel af Geologen Troels Smith om »Stammebaade fra Aamosen«. Arkitekt Elna Møller viser, at Taarnby Kirke paa Amager sandsynligvis har haft Tvillingtaarne ligesom Tveje Merløse, C. I. Becher fortæller om Bronzealderhøje ved Skrydstrup, P. V. Glob om Oldtidspløve, Norling-Christensen om Hornkamme, N. Breitenstein om Oldtidsmønter i dansk Jord, Marie-Louise Buhl om ægyptiske Smykker. C. M. Smith giver en Undersøgelse om Borgen Langesø, Halfdan Siiger og Haslund-Christensen fortæller om henholdsvis Indianernes Piber og mongolske Frisurer. Heftet indledes af Dir. Nørlund med en Redegørelse for Nationalmuseets Vilkaar under den tyske Besættelse.

»Fortid og Nutid« har i 1946 bragt nogle Artikler om Kilderne til Besættelsestidens Historie, i Forbindelse med det store Arbejde, som Dansk historisk Fællesforening nu er ved at organisere for at faa indsamlet Oplysninger fra alle Landets Egne om denne skæbnesvangre Periode af vort Lands Historie.

Holbæk med flere Amters gensidige Brandforsikringsforening gennem 100 Aar, et Festskrift, udarbejdet af I. M. Due-Jensen. 114 Sider. Det er meget fortjenstfuldt, at denne berømmelige Forenings Historie er publiceret; den er jo et Barn af den Kamp for Bondestandens politiske og økonomiske Frigørelse, der begyndte i 40'erne her i Holbæk Amt; Rasmus Sørensen og Glee-rup var dens første Fædre, og siden blev den til »I. A. Hansens Brandkasse«. Disse første Kapitler af Bogen er god politisk Historie. Efter Hansens Bedrageriaffære og Død reddedes Kassen af Th. Hasle, der fik et solidt Foretagende ud af den, fortsat af Sønnen P. S. Hasle 1889—1921 og senere af andre gode Mænd, men det er som sagt de første Afsnit, der har størst historisk Interesse.

»Juli Holbæk« 1946, det lokale Julehefte, som efter nogle Aars Pause paa ny udsendes, redigeret af Anders Finsing. Af Bidragene kan nævnes Borgm. Alfr. Hansens Minder fra hans Tur paa Valsen gennem Slesvig og Holsten, Politimester Arbøls Oplevelser som Pb. Nr. 756, Stadsing. Malchow-Møllers »Fremtidens Holbæk«,

Leck Fischers bedske Soldaterminder fra Holbæk og Albert Thomsens »Den store Julebrand paa Algade 1717«.

Museerne i Kalundborg og Holbæk har udsendt deres sædvanlige Aarsberetninger; i Holbæks findes en Artikel af Albert Thomsen: Helligkors Kilde ved Ulkestrup.

Og da jeg nu er saa godt i Gang med at omtale mit eget Forfatterskab, maa jeg vel være saa ubeskeden ogsaa at nævne de tre Holbækbøger, jeg har udsendt i Efteraaret 46: »Fra det gamle Holbæk« II Samling, indeholdende 16 Aviskronikker, trykt i 100 Eksplr., »Andreas Æreboe«, den første danske Konsul i Marokko, hans Oplevelser der og hans sidste Aar som Indvaaner i Holbæk, 2. Udgave, trykt i 100 Eksplr., samt endelig »En Gade fylder Hundrede«, Nygades Historie og Topografi, illustreret med Blyantstegninger af Axel Munk-Andersen, typografisk set en pæn Bog, trykt og udgivet af Holbæk Amtstidende. A. T.